

A-15.

Tervezet.

R 650

UTASÍTÁS

A CS. ÉS KIR. KÖZÖS HADSEREGBELI VAGY
M. KIR. HONVÉD KARHATALMAKNAK
IGÉNYLÉSE, KIRENDELÉSE ÉS ALKALMAZÁSÁRA
NÉZVE.

Ht.

BUDAPEST

PALLAS IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1906.

TARTALOM.

Bevezetés	Lap 5
-----------	----------

I. FEJEZET.

Általános határozványok (katonai és polgári hatóságok számára).

1. §. Alapelvek az igénybevételre	7
2. §. Az igénylésnél való eljárás	9
3. §. Kirendelés	10
4. §. Magatartás	12
5. §. A fegyveres erőszak alkalmazása	14
6. §. Gyalogság és lovasság alkalmazása zavargások elnyomásánál	15
7. §. Letartóztatások	17
8. §. Irányelvek oly esetekre, midőn külállomásbeli csapatok karhatalmi célokra valamely más hely- őrségbe vonatnak	18
9. §. Különös határozványok nagyobb területre kiterjedt csendzavarások megakadályozása és elnyomására kirendelt karhatalom számára	19
10. §. Különös határozványok a választásoknál működő karhatalmakra nézve	22
11. §. Elhelyezés	24
12. §. Elemi csapásoknál való segélynyújtásra kirendelt karhatalmak	26
13. §. Különös utasítások a műszaki csapatok számára	27
14. §. Segélynyújtás vasuti forgalmi zavaroknál	28
15. §. Magatartás tűzvésznel	29

II. FEJEZET.

Különös katonai határozványok.

	Lap
16. §. A karhatalom összeállítása	33
17. §. A karhatalom ereje	33
18. §. A parancsnok kiválasztása ; parancsnoklás ...	34
19. §. Megalakulás	36
20. §. Felszerelés. Lőszerrel való ellátás	37
21. §. A karhatalom megnevezése	38
22. §. A karhatalom alárendeltsége	39
23. §. Jelentések a karhatalmak kirendeléséről ...	41
24. §. Jelentések a karhatalmi szolgálat tartama alatt és annak befejezése után	42
25. §. Irányítás	45
26. §. Magatartás felkelés vagy lázongás előtt és alatt	45

III. FEJEZET.

Közigazgatási határozványok.

27. §. Illetékek és élelmezés	50
28. §. Elszámolás	53
29. §. Visszatérítés	54

Melléklet az 1. §.-hoz	55
-------------------------------	----

BEVEZETÉS.

«Karhatalom»-nak azon csapatok neveztetnek, Fogalom és cél.
melyek a közhatóságok támogatására, alábbi hatá-
rozványok szerint oly célból rendeltetnek ki, hogy
azoknak intézkedéseiknél és hivatalos ügyködések-
nél általában, főként pedig esetleges erőszakos ellent-
állás leküzdésére a szükséges anyagi erő rendel-
kezésre álljon.

A következő szövegben tágabb értelemben
azon csapatok is «karhatalom»-nak fognak nevez-
tetni, melyek az említett hatóságoknak elemi csapá-
soknál való segélynyújtás céljából bocsáttatnak
rendelkezésre.

I. FEJEZET.

Általános határozványok. (Katonai és polgári hatóságok számára.)

1. §.

Alapelvek az igénybevételre.

Katonai karhatalom oly célból vehető igénybe, Alapelvek az igénybevételre. hogy a közhatóságok és azok közegei részéről törvényes hatáskörükön belül a törvények végrehajtására, valamint a közbiztonság, csend és rend fentartására vagy helyreállítására irányuló intézkedéseknek, — amennyiben a rendelkezésükre álló eszközök ezen célok elérésére már nem elégségesek — a kellő nyomatékot megadja.

Ha a közhatóságok és közegeik említett célokat egyéb intézkedésekkel is elérhetik, ez esetben katonai karhatalom nem veendő igénybe.

A csapatok igénybevételénél egyrészt szem előtt kell tartani, hogy ott, a hol felkelő mozgalmak és törvényellenes cselekmények feltételezhetők, a törvényes rend fentartását máregy megfelelő erejű karhatalom megjelenése is biztosíthatja és ily módon a fegyveres erőszak tényleges alkalmazásának szükségse eleve elkerülhető volna, másrészt azonban

meg kell gondolni, hogy ott, hol ily feltevésekre elegendő ok nincsen, a karhatalom alkalmazása könnyen az indokolatlan, elhamarkodott erő kifejtés látszatát keltheti.

Miután a törvények végrehajtásáról való gondoskodás, valamint a rend és biztonság állandó fentartása a közigazgatási (rendőri) hatóságok kötelessége, ezen hatóságok a karhatalom csapatainak mielőbbi részleges vagy teljes bevonását mindenkor szem előtt tartásák.

Bevonulás.

A karhatalom bevonulása — választásokhoz kirendeltek kivételével (10. §. utolsó bekezdés) — azonban csakis azon katonai hatóság (parancsnok vagy közeg) utasítására történhetik, a mely (ki) azt kirendelte; eziránt azonban annak előzőleg a kirendelést kérő hatósággal érintkezésbe kell lépnie.

Igénylés.

A karhatalom igénybevételénél két eset különböztetendő meg:

- A) ha a késedelemből veszély nem származhatik, illetőleg, ha a kirendelés szüksége előre látható;
- B) ha a késedelem szemmel látható veszélylyel járna és a karhatalom kirendelésének szüksége hirtelen beáll.

Az igénybevételre jogosult hatóságok és közegek a mellékletben vannak felsorolva.

A mennyiben az alkalmazási helyre már megérkezett karhatalom megerősítése szükségesnek bizonyul, ezt a karhatalom parancsnoka az illetékes parancsnokságtól kérelmezze.

2. §.

Az igénylésnél való eljárás.

A karhatalom igénylése az 1. §. A) eseteiben és ha az írásbeli igényléssel járó késedelem foly-
tán hátrány nem származik, lehetőleg az 1. §. B) eseteiben is írásbelileg történjék. Az írásbeli igénylésben az általános helyzet, a netalán előfordult, vagy előreláthatólag beállható ellenszegülések, valamint lehetőleg az igénybevétel hozzávetőleges tartama is röviden megjelölendő.

A katonai karhatalom mindennemű igénylésénél meg kell jelölni továbbá annak célját, valamint azon hivatalos (biztonsági vagy egyéb) közeget is, kivel a karhatalom parancsnoka, a karhatalom alkalmazása tekintetében érintkezésbe lépjen. Meg kell továbbá még azt is említeni, hogy beállhat-e annak szüksége, mely szerint az alkalmazási hely környékére különítményeket kell kiküldeni.

Az igénylő polgári hatóságnak (közegnek) szabadságában áll a karhatalom ereje és fegyvernemére nézve javaslatokat tenni.

Ezen adatok megjelölése által, a karhatalom kirendelésére hivatott katonai parancsnok a helyi viszonyok tekintetbe vétele mellett a karhatalom erejének megszabására, annak összeállítása és megalkotására támpontokat nyerjen.

A karhatalom kirendelése iránt a fentiek figyelembe vétele mellett szerkesztett megkeresés az 1. §. A) eseteiben — kizárólag a mellékletben

meghatározott uton — elvileg azon katonai területi parancsnoksághoz intézendő, melynek területén a karhatalom alkalmazásba jut.

Az 1. §. B) alatt említett *kivételes*, különösen sürgős esetekben a megkeresés a legközelebb fekvő helyőrség parancsnokához, illetőleg a 3. §. 3. pontjában megjelölt parancsnokokhoz (közegekhez) közvetlenül intézendő. Helyőrség parancsnoka gyanánt a közös hadsereg helyőrségeiben a «katonai állomásparancsnok», honvéd helyőrségekben a «honvéd állomásparancsnok», vegyes helyőrségekben pedig, hol t. i. úgy közös, mint honvéd csapatok vannak elhelyezve, az «állomásparancsnok» működik.

Távbeszélő útján való megkeresések az előfordulható visszaélések miatt mellőzendők és lehetőleg ellenőrzendők. A rendes írásbeli megkeresés utólag mielőbb beküldendő.

3. §.

Kirendelés.

Az 1. §. A) eseteiben a kirendelést elvileg a katonai területi parancsnokságok eszközlik.

Az 1. §. B) eseteiben a karhatalom kirendelésére ezen kívül :

1. az állomás szolgálati körletén *belül* ott, hol csak közös hadseregbeli, vagy csak honvéd csapatok vannak elhelyezve, a katonai, illetőleg honvéd állomásparancsnokság, vegyes helyőrségekben pedig az állomásparancsnok mindig jogosítva van ;

Az állomás szolgálati körletén belül.

2. az állomás szolgálati körletén *kivül* ellenben csak akkor, ha ez által a helyőrség aggasztólag nem gyengítették és ahoz felsőbb hatóságtól függő különös menetintézkedések nem szükségesek.

Az állomás szolgálati körletén kívül.

3. Sürgős esetekben ily kirendelést kérő közgazgatási tisztviselő, biztonsági vagy egyéb közeg alapos indokolására a csapat- (laktanya) parancsnok, a laktanya és helyőrségi ügyeleti tiszt, továbbá a napos tábornok (törzstiszt) is fel van hatalmazva, hogy az állomáshelyen a neki alárendelt készülségekből saját felelősségére karhatalmat kivonultasson.

Honvéd karhatalom kirendelése iránt, ha idő és körülmények azt valamiként megengedik, a belügyminister, illetőleg a horvát-szlavon-dalmát országos kormány megkeresésére elvileg a honvédelmi minister intézkedik, minélfogva annak döntése lehetőleg kikérendő.

Honvéd karhatalom.

A karhatalom kirendelését — ha annak igénylése egy erre feljogosított polgári hatóság részéről történik — az arra hivatott parancsnokságnak (közegnek) megtagadnia nem szabad. A karhatalom kirendelése előtt azonban, ha a késedelemből veszély nem származik, felvilágosítások követelhetők.

Katonai hatalomnak a katonai parancsnok saját kezdeményezéséből való beavatkozása különleges eseményeknél csak akkor engedhető meg, ha ily közbelépés valamely közvetlenül fenyegető veszély elhárítására feltétlenül szükséges.

Kat. prnok részéről saját kezdeményezéséből való kirendelés.

4. §.

Magatartás.

Magatartás
a) általában.

a) Általában.

A karhatalom alkalmazásánál elvül szolgáljon, hogy a csapatnak azon közegek szorosán vett hivatalos ügyködésében, a kikhez ki van rendelve, részt vennie sohasem szabad, hanem az csupán arra van hivatva, hogy azokat oltalmazza és rendelkezéseiknek a szükséges nyomatékot megadja.

A karhatalmul alkalmazott csapatok mindenik csoportjánál a biztonsági szolgálat teljesítésére közigazgatási hivatalnokok, csendőri, rendőri vagy egyéb közbiztonsági közegek és csakis azon esetben, ha ilyenek elegendő számban nem volnának, más, a karhatalom igénylésére jogosult hatóságok által megjelölt, megfelelő minősültséggel bíró egyének álljanak rendelkezésre.

Utóbbi egyének, ha nem egyenruhában volnának, azon célból, hogy a csapatok őket könnyen felismerhessék, különös jelvényekkel látandók el, és ezenkívül hivatalos, írásbeli igazolvánnyal is rendelkezzenek.

Fegyveres erőszakot csak az 5. §-ban megjelölt esetekben szabad alkalmazni.

Határozott, tervszerű fellépés mindjárt a karhatalmi működés kezdetén, többnyire fegyveres erőszak alkalmazása nélkül is biztosítja a sikert.

b) polgári hatóságokhoz és csendőrséghez való viszony.

b) Polgári hatóságokhoz és a csendőrséghez való viszony.

A karhatalom parancsnoka az illetékes polgári hatósággal (annak közegeivel) való érintkezést keresse és azt szakadatlanul tartsa fenn.

A karhatalmi csapatokkal azonban csakis azok parancsnoka intézkedhetik.

A polgári hatóságok (azok közegeinek) befolyása tehát csakis a mindenkori helyzet és a karhatalom tevékenysége által elérendő cél tisztázására szorítkozhatik.

Ezen adatok közlését a karhatalom parancsnoka mindig kérje.

A karhatalom parancsnokának a 2. §-ban megjelölt hivatalos (rendőri vagy egyéb) közeget az igénybevétel alkalmával megjelölt, vagy a karhatalom működése közben felmerülő cél elérésében támogatnia kell és azt — a szükség és lehetőséghez képest — megfelelő fedezettel is el kell látnia; a zavargásoknál közbenjáró tisztviselő oltalmára szükség esetén fedezetképen egy járőrt rendeljen ki.

Egyébiránt, ha a fegyveres erőnek tényleges alkalmazása szükségessé válik, a polgári hatóságok (azok közegei) a csapatokkal való intézkedésekre semminemű befolyást sem gyakorolhatnak.

Ha közös hadseregbeli vagy honvédcsapatok karhatalom gyanánt a csendőrséggel egyidejűleg alkalmaztatnak, akkor kölcsönös megegyezéssel kell eljárniok; a minthogy azonban a karhatalom csapatainak parancsnoka nincs felhatalmazva a csendőrség felett rendelkezni, éppoly kevésbé áll jogá-

ban a csendőrtisztnek a karhatalom csapataira befolyást gyakorolni.

5. §.

A fegyveres erőszak alkalmazása.

Fegyveres
erőszak
alkalmazása.

A fegyveres erőszak a következő esetekben alkalmazandó:

- a) zavargásoknál és lázongó mozgalmaknál a felhatalmazott közigazgatási tisztviselő (hivatott közeg)*) határozott és indokolt kérelmére akkor, ha annak a törvényes állapot helyreállítását célzó megelőző felhívásai eredménytelenek maradtak és ha a kirendelt csapatok parancsnoka is meg van győződve ily közbelépés szükséges voltáról;
- b) ha valamely csapat tettelesen bántalmaztatik, vagy éppen fegyverrel támadtatik meg, hasonlóan ha emberek fegyverrel vagy egyéb erőszakra valló eszközzel ellenséges szándékból a csapat ellen nyomulnak és attól lehet tartani, hogy ez által a csapatok működő képessége megakadályoztatnék vagy szerfölött korlátoztatnék;
- c) ha a rend és biztonság helyreállítására kivonult valamely csapatnál, vagy ennek valamely önálló részénél közigazgatási tisztviselő nincs jelen, akkor ezen csapat parancsnoka köteles

*) Fegyintézetekben való zavargásoknál a fegyintézet vezetőjének ilyen kérelmére.

a személy, tulajdon, vagy közintézmények biztonsága elleni erőszakos cselekmények bekövetkezte előtt a törvényes állapot helyreállítására felhívást intézni és ha ezen felhívás eredménytelen marad, ez esetben — még ha maga a csapat nem is háborítottatott volna — erőszakos rendszabályok alkalmazásával saját belátása szerint közbelépni.

Egyes kihívások, valamint a felizgatott tömegnek a népszavargásokkal rendszeren kapcsolatos kiabálása és fütyülése folytán nem szabad a csapatnak magát mindjárt a fegyver használatára, jelesen a tüzelésre ragadtatnia mindaddig, míg ily ellenséges nyilvánulásoknak a csapatra nézve veszedelmes következményei nincsenek.

Ha azonban a fegyverhasználat szüksége beállott, ez esetben a csendzavarók teljes szétszórását vagy azok feltétlen megadását kell követelni és semmiféle ürügy alatt sem szabad bármily alkudozásba bocsátkozni, vagy egyezsége lépni. A fegyveres erőszakot ez alkalommal főként a mozgalom vezetői ellen kell irányítani.

6. §.

Gyalogság és lovasság alkalmazása zavar- gások elnyomásánál.

Valamely lázongó néptömeg szétszórására a gyalogság, hol a körülmények azt megengedik és czélszerűnek mutatkozik, a tér kiürítésére tett fel-

Gyalogság és
lovasság alkalmazása
zavargások
elnyomásánál.

szólitás eredménytelensége után, először tartalék oltalma alatt szuronynyal támadjon, miközben fegyvertelen nők, gyermekek és erőtlen aggok kimélendők. Ha a szuronytámadás nem elégséges, ha a csapatra lövöldöznek vagy ha a csapat önvédelemre kényszerítettetik, akkor a löfegyvert kell használni, mely alkalommal azonban sohasem szabad vak-töltényekkel, vagy a levegőbe löni.

A szuronytámadás előtt, hacsak lehet, először a «*Roham*» jelt, a tüzelés előtt a «*Tüzelni*» jelt kell fuvatni.

A lovasság, mely valamely zavargás kezdeténél többnyire előnyösen alkalmazható arra, hogy gyors mozdulataival az utcákat és tereket a fegyveres erőszak tulajdonképeni alkalmazása nélkül kiüritse, oly állást foglaljon, hogy szükség esetén rohamot intézhessen, mely után azonban a szétugrasztottak további üldözése nélkül ismét zárt rendbe gyülekezzék.

A lovasság feladata még az is, hogy megfelelő járőrmenetek által a tömegnek kívülről való szaporodását és az újbóli csoportosulásokat megakadályozza.

A lovasság rohama előtt is, ha csak lehet, előbb az erre szolgáló jel fuvandó.

A parancsnok, személyes oltalmára szolgáló fedezetül külön járőrt jelöljön ki.

7. §.

Letartóztatások.

Zavargások elnyomásánál fontossággal bír az, ^{Letartóztatások.} hogy a mozgalom vezetői kézre kerüljenek.

Letartóztatások foganatosítására elvileg a biztonsági közegek vannak hivatva. A katonaság részéről letartóztatások tehát csak akkor eszközlendők, ha a 2. §-ban megjelölt hivatalos közeg e végből a karhatalom parancsnokát felkéri, vagy ha ezen hivatalos közeg, illetőleg a letartóztatások foganatosítására hivatott biztonsági közegek távol, vagy utóbbiak elégtelenek volnának.

Ha a letartóztatásokat a katonaságnak kell teljesítenie, e célból erélyes tisztekből és erőteljes elszánt emberekből alakított járőröket kell kikülönytteni, melyek az élen haladó osztályok oldalán menetelnek.

Ily járőrök parancsnokai a letartóztatás után az elfogottak személyleírását, az elfogás okát és mellékkörülményeit, valamint a nekik alárendelt emberek neveit lehetőleg jegyezzék elő, hogy a későbbi hivatalos eljárásnál megbízható felvilágosítással és tanuskodással szolgálhassanak.

A járőrparancsnokok az elfogottakat valamely közbiztonsági közegnek vagy polgári őrségnek — írásbeli elismervény ellenében — azonnal adják át.

Ha ez nem lehetséges, vagy a pillanatnyi helyzetre való tekintettel tanácsos nem volna, akkor az

elfogottak egyelőre magánál a karhatalmi csapatnál őrizet alatt visszatartandók; erről a legközelebbi illetékes polgári hatóság — mihelyt a viszonyok megengedik — haladéktalanul értesítendő.

8. §.

Írányelvek oly esetekre, midőn külállomásbeli csapatok karhatalmi czélokra valamely más helyőrségbe vonatnak.

Írányelvek oly esetekre, midőn külállomásbeli csapatok karhatalmi czélokra valamely más helyőrségbe vonatnak.

Ha a katonai (honvéd) állomásparancsnokság (állomásparancsnok) véleménye szerint valamely helyőrség állandó csapatai karhatalmi czélokra előreláthatólag nem elégségesek és külső csapatok bevonása katonai szempontból szükségessé válik, úgy a helyi hatóság az erre vonatkozó javaslatot a katonai területi parancsnokságnál (honvédelmi ministernél) megtenni és ha az erősítés a politikai hatósággal való előzetes megegyezés nélkül kérelmeztetett, erről az illetékes politikai hatóságot is, továbbá a m. kir. belügyministert, illetőleg a kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormányt haladéktalanul értesíteni tartozik.

Valamely katonai terület csapatainak idegen csapatokkal való megerősítése elvileg a közös hadügyminister intézkedései szerint történik.

9. §.

Különös határozványok nagyobb területre kiterjedt csendzavarások megakadályozása és elnyomására kirendelt karhatalmak számára.

Különös határozványok nagyobb területre kiterjedt csendzavarások megakadályozása és elnyomására kirendelt karhatalmak számára.

A résztvevő tényezők minden körülmények között sikeres összműködésének legfontosabb alapfeltétele a politikai hatóságok és a katonai területi parancsnokságok közötti egyetértés, a mely lehetőleg már eleve, vagy a mihelyt csak az megtehető, *előkészítendő* és a karhatalmi működés tartama alatt zavar-talanul fenntartandó.

Ha csendzavarások megakadályozására és elfojtására a karhatalmi csapatok közbelépése egy kiterjedt terület több pontján válik szükségessé, a tervszerű eljárás és a törvényes rend helyreállítására kirendelt csapatok egységes vezetésének biztosítása céljából az azok feletti parancsnoklás *egy* parancsnokra ruházandó, ki a mozgalom gyors elfojtására és a további kihágások megakadályozására szükséges *katonai* intézkedéseket önállóan teszi meg.

Ennél figyelem fordítandó a csoportok célszerű összeállítására, azok feladatainak pontos kiutalására, a parancsnoklási viszonyoknak a csoportokon belül való rendezésére, megfelelően összeállított törzsekkel való ellátására és megbízható összeköttetési és jelentési szolgálat előkészítésére.

Ily esetekben egyidejűleg a politikai közigazgatási ügyködések vezetésére, továbbá a csapatok és közigazgatási hatóságok kölcsönös támogatásának lehetővé tétele végett a szükség tartamára, a megyei vagy városi törvényhatóságok és ha több közigazgatási terület jöhet kérdésbe a belügyminister, illetőleg a horvát-szlavon-dalmát országos kormány által, egy a viszonyokkal ismerős és a szükséges nyelvismeretekkel bíró magasabb közigazgatási tisztviselő jelölendő ki.

Ez a parancsnokot megérkezése alkalmából, ugyszintén a karhatalmi szolgálat folyamán esetről-esetre a fennálló viszonyokról tájékoztatja, a katonai parancsnok és az illető közigazgatási hatóság között a szükséges érintkezést fentartja, valamint azok kölcsönös értesítéseit közvetíti, végül gondoskodik a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó rendszabályok gyors és czélszerű végrehajtásáról.

Ha messze kiható rendzavarás elfojtásáról van szó, továbbá ha az idő és viszonyok megengedik, a karhatalom parancsnokának a katonai rendelkezések végrehajtására szükséges utasítások általában egyrészt a megyei vagy városi törvényhatóság, másrészt pedig a katonai területi parancsnok között történt előzetes megállapodás után, az utóbbi részéről adandók ki.

Minthogy egy katonai terület körletén belül kirendelt valamennyi csapat feletti legfelsőbb vezetésnek a katonai területi parancsnok kezében kell maradnia, ennélfogva elengedhetlen, hogy ő az egész

terület viszonyairól, a melyre a mozgalom kiterjedt, állandóan olyképen legyen tájékozva, hogy karhatalmi csapatoknak további készenlétbe helyezése iránt a szükséges előkészületeket idejekorán megtehesse. Ez okból nemcsak a karhatalom parancsnokának kell az összes előforduló fontos eseményekről folytatólagos közvetlen jelentéseket tenni, hanem saját észleleteik és a közigazgatási közegek részéről beérkező jelentések alapján az illetékes politikai hatóságok is értesítsék minden szükségéről a katonai területi parancsnokot.

Mihelyt katonai részről a rend helyreállítására tett intézkedések céljukat elérték és a viszonyokban oly változás állott be, hogy a közigazgatási hatóság közvetítő befolyása és tekintélye által kedvező eredmény, továbbá a rend és csend helyreállása várható, úgy a közigazgatási közegek kötelessége leendő befolyásuk érvényesítését megkísérteni és mihelyt csak lehetséges a törvényes állapotot ismét helyreállítani.

A karhatalmi csapatoknak mielőbbi részleges vagy teljes bevonását a politikai hatóságok szemmel tartásák és az a katonai területi parancsnokkal egyetértőleg, utóbbi által eszközözendő. (Lásd 8. lap-
oldal 3. bekezdés.)

A részleges bevonásra szánt csapatokat a katonai területi parancsnok jelöli meg.

10. §.

Különös határozványok a választásoknál működő karhatalmakra nézve.

Választásra
kirendelt kar-
hatalom.

Ha a választásoknál az 1. §. határozványai szerint katonai karhatalom kirendelése volna szükséges, a politikai hatóságok, különös tekintettel legyenek arra, hogy a túlmérvü karhatalmi kirendelések a katonai érdekekre nézve hátrányosak.

Ezért tehát annak igénylésénél mindenkor, — főképen pedig fegyverszünet és ujonczkiképzés alatt — mérséklettel járjanak el és a katonai területi parancsnokságoknak, a körletükben előreláthatólag véghezviendő teljesítmények áttekintését, valamint a rendelkezésre álló csapatok egységes irányítását lehetővé tegyék.

A magyar korona országaiban lefolyó képviselőválasztásoknál vezető politikai közeg gyanánt, a választási elnök működik, kinek a karhatalom-parancsnokhoz való viszonyára nézve a 4. §. b.) pontjának határozványai érvényesek.

A választási elnök jogai gyakorlásával esetről-esetre a helyettes elnököt, vagy az illetékes közigazgatási hatóság közegeit bizhatja meg.

A mennyiben az általános választásoknál szükségesnek bizonyulna egyes katonai területi körletek csapatainak megerősítésére a határos hadtestek körletéből is csapatokat készenlétbe helyezni vagy egyáltalában a hadtest parancsnokságokat kölcsönös kisegítésre felhatalmazni, a közös

hadügyminister a belügyministerrel, illetőleg Horvát-Szlavon-Dalmátország bánjával egyetértőleg fog eljárni, a honvédség elvi kirendelésére vonatkozólag pedig a honvédelmi ministerrel fog megegyezni.

A katonai részről teendő intézkedések lehetőleg egyszerűek legyenek és tulságos szigor mellőzésével a közforgalom követelményeit figyelembe vegyék.

Azon célból, hogy a katonai hatóságoknak a karhatalom erejének meghatározására támpontok nyujtassanak, a karhatalom igénybevétele ott, hol azt a körülmények megengedik, helyszinrajz alapján eszközlendő, melyen a választási helyiség, valamint az odavezető és elzárandó utcák stb. feltüntetve legyenek.

A karhatalomnak közlekedési vonalak, vagy terek elzárására, a választási helyiség biztosítására stb. kikülönített részei mellé mindég közigazgatási tisztviselők, csendőrségi, vagy rendőri közegek adandók, kik a rend fentartásához szükséges végrehajtó szolgálatot teljesítik; ezen tisztviselőknek és közegeknek első sorban az a kötelességük, hogy az érkező személyeket és a kocsikat stb. ellenőrizték és a bemenetelre fel nem jogosítottakat visszautasítsák, valamint hogy az esetleges elfogatásokat eszközöljék.

Ezen közegek nevei a karhatalom parancsnokának a választást megelőző napon tudtulandók és azok a választás napján, a mennyiben egyenruhában nem volnának, látható jelvényvel és azonkívül írásbeli igazolvánnyal látandók el, hogy a

karhatalmi csapatok egyes csoportjainak parancsnokai őket felismerhessék.

Kordon vonására nézve a karhatalom parancsnokához esetleg intézett felszólításnak, a mennyiben ez a rendelkezésre álló erővel összhangban áll, meg kell felelni.

A választás befejezése után a karhatalom az arra hivatott közigazgatási közeg előzetes megkérdezése után, minden további utasítás nélkül szállására, illetve állandó állomáshelyére vonuljon be.

11. §.

Elhelyezés.

Elhelyezés.

A karhatalmi csapat, a mennyiben kincstári vagy a kincstár által bérelt laképületek rendelkezésre nem állanak, a törvényszerű megtérítés ellenében ideiglenesen szállásolandó el.

Ha az alkalmazási helyen katonai (honvéd) helyihatóság van, akkor a karhatalom elhelyezése és élelmezése iránt az köteles előgondoskodni.

Minden más esetben erről a karhatalmat igénybe vevő hatóságnak (közegnek) kötelessége gondoskodni, ugyszintén arról is, hogy a karhatalmat megérkezésekor egy felhatalmazott közeg várja, ki a parancsnokot a már megtett előkészületekről tájékoztassa.

Ha a karhatalom rendeltetési helyére való megérkezésekor az elhelyezés és élelmezésre vonatkozólag előgondoskodásokat nem talál, úgy a kar-

hatalom parancsnoka a beszállásolásról szóló törvények (1879. június 21-én kelt törvény, 1879. évi XXXVI. törvenyzikk és 1895. június 25-én kelt törvény, 1895. évi XXXIX. törvenyzikk) határozványai értelmében a község előjárójához forduljon.

Ha azonban ez a szállások kiutalását békés felszólítás daczára, mégis megtagadná, akkor az illetékes közigazgatási hatóság azonnali közbenjárása -- esetleg táviratilag — kikérendő.

Magatartás
beszállásolási
nehézségeknél.

Különösen sürgős esetekben, midőn a csapat állapota, vagy az időjárási viszonyok a rögtöni beszállásolást szükségessé teszik és az azonnal értesített közigazgatási hatóság közbenjárása csak későn érvényesülne, a karhatalom parancsnoka a közigazgatási hatóság utasításainak beérkeztéig az ideiglenes elszállásolást elrendelheti.

Az itt említett, a beszállásolási törvényekben nem érintett kényszerhelyzetekről tett rendelkezések a karhatalom parancsnoka részéről beható jelentés tárgyává teendők.

Beszállásolásnál egyedül a katonai szempont mérvadó, mely a karhatalmi csapatok szétszórt elhelyezését többnyire nem engedi meg.

Katonai követel-
mények.

A karhatalom parancsnoka ennél fogva fel van jogositva és köteles mindenkor, tekintet nélkül az esetleges ellenvetésekre, a csapatoknak nagyobb helyiségekben (pl. táncz-, tornatermek stb.) való együttes elhelyezését követelni.

A legénységnek a lakosággal való közelebbi érintkezése megakadályozandó.

A hol csak lehetséges, a közétkezés elkészítése alosztályonként történjék, hogy a legénység ezen idő alatt is csoportonként együtt maradjon.

12. §.

Elemi csapásoknál való segélynyújtásra kirendelt karhatalmak.

Segélynyújtás
elemi
csapásoknál.

A katonai területi parancsnokságok fel vannak hatalmazva, hogy oly esetekben, midőn *hirtelen beálló veszély* elhárításáról van szó és más munkaerőket idejekorán, vagy kellő számban kapni nem lehet, a hivatott közigazgatási (rendőr) hatóságok megkeresésére, megfelelő erejű és összeállítású karhatalmat az elkerülhetetlen szükség tartamára kirendeljenek.

Különösen sürgős esetekben, midőn a katonai területi parancsnokság utasításainak kikérése a veszélyt szem melláthatólag rendkívüli módon fokozná, katonai segélyosztagoknak a helyőrségi állomáson vagy annak közeli körletében való alkalmazását a katonai állomásparancsnokságok (állomásparancsnokok) is azonnal és önállóan elrendelhetik.

Minthogy az ilyen alkalmazás a katonai kiképzést gyakran hátráltatja, minden ilyennemű igénylés úgy a munkaerő, mint az alkalmazás tartamát illetőleg mérséklendő és arra kell figyelemmel lenni, hogy a veszély megszűntével, mindenesetre a megszakitott általános és közérdekű közlekedési vonalak ideiglenes megnyitása után, a katonai karhatalom azonnal bevonultassék.

Hasonló határozványok érvényesek a honvédség számára is. Ettől vegyes állomásokon, ha a közös hadseregbeli csapatok nem elégségesek, továbbá honvéd állomásokon, segélynyújtásra szolgáló osztagok szintén kirendelhetők. Az e feletti rendelkezés, ha a honvédelmi miniszter, illetőleg a honvéd kerületi parancsnokság engedélye már ki nem kérhető, az állomás-, illetve a honvéd állomás-parancsnokot illeti meg.

Minden ily kirendelés a hadügyministernek (honv. ministernek) bejelentendő.

Nagyobbmértvű és hosszabb tartamu vezénylések a hadügyminister (honvédelmi minister) engedélyétől függnék.

A katonai karhatalomnak oly munkákra való alkalmazása, melyek már nem tartoznak a tulajdonképeni segélynyújtáshoz vagy pedig a bekövetkezhető elemi károk elleni maradandó védekezést célozzák mint vízfolyások szabályozása, védőtöltések emelése, összerombolt épületek helyreállítása, hordalékkal elborított területek kitisztítása stb. meg nem engedhető.

13. §.

Különös utasítások a műszaki csapatok számára.

Ha árvizveszély alkalmából műszaki különítményeknek, vizijáróművekkel, robbantó szerekkel stb. való kirendelése válik szükségessé, akkor ezen

Különös utasítások a műszaki csapatok számára.

kirendelés a magyar korona országainak területén az 1., 4., 7., 12., 13. és 14. utászzászlóaljtól történik.

A vasut és táviró ezreddel való rendelkezés a hadügyministernek van fentartva.

A magyar korona országaiban beállható árvíz-veszélyeknél nyújtandó katonai műszaki segítség-szolgálat egységes szervezése céljából az előgondoskodások a m. kir. ministerekkel, illetőleg a horvát-szlavon-dalmát országos kormányval egyetértőleg tétettek meg.

Különítmények felszereléséhez szükséges robbantó lőszer az utászcsapat tábori felszerelési készleteiből vehető.

Mivel a robbantó lőszer a vasuti forgalmi utasítások szerint személyvonattal nem szállítható, minélfogva az igényelt különítményt és a robbantó löszert, illetőleg a vizijárműveket külön kellene szállítani, ez okból az igénylő hatóságok határozottan adjanak kifejezést annak, hogy a sürgősségre való tekintettel katonai vonatok indítása szükséges-e.

14. §.

Segélynyújtás vasuti forgalmi zavaroknál.

Segélynyújtás
vasuti forgalmi
zavaroknál.

Katonai karhatalomnak kirendelése vasuti forgalmi zavarok megakadályozása, vagy megszüntetése céljából elvileg és kizárólag a közös hadügy-minister (honv. minister) engedélyétől függ.

Csakis hóval befújt vagy sziklaomlás, földcsuszamlás stb. által eltorlaszolt vasutvonalak szabaddá tétele céljából rendelhet ki a katonai területi (honv. kerületi) parancsnokság is egész kivételes esetekben — nagy megszorultság és veszély alkalmával — katonai munkáskülönítményeket, azonban ily esetekben is csak akkor, ha a megkívántató polgári munkásoknak a szükséglet helyén való felfogadása vagy idejekorán való odaszállítása tényleg teljesen lehetetlen volna.

15. §.

Magatartás tüzvéssznél.

A csapatok magatartását tüzvéssznél a katonai Tüzoltó-rend.
(honvéd) állomásparancsnokság (ott hol állomásparancsnok működik, ennek utasításai szerint) a helyi viszonyoknak megfelelő *tüzoltó-rend* által a közigazgatási vagy községi hatóságokkal egyetértőleg határozza meg.

A tüzoltó-rend a helyben szokásos tűzjelt ismerteti; meghatározza mily módon kell a tüzvész keletkezését a katonai (honvéd) állomásparancsnokságnak (állomásparancsnoknak), a helyőrség-ügyeleti tiszteknek, valamint a napos tábornoknak (törzstisztnak) tudomására juttatni; mely őrségeknek és készültségeknek kell a *tüzriadó* jelt adni; és mely rendszabályokat kell a rend fentartására, valamint a kincstári vagyon oltalmára haladéktalanul alkalmazni.

A tűzvész színhelyére rendszerint a legközelebb elszállásolt csapatok készségeinek kell kivonulni.

Ezen készségek a tűzifecskendők és a víz-hordó kocsik számára az utakat szabadon tartsák, a hivatlanok tódulását visszatartsák, lopásokat és rendetlenségeket megakadályozzanak és egyébként a helyőrség-ügyeleti tiszteknek (a térparancsnokságok tisztjeinek) utasításai szerint viselkedjenek.

Készségek, melyekre kincstári épületek oltalma van bízva, fenyegető tűzveszély esetén mindent elkövessenek, hogy az azokban levő kincstári javak biztonságba helyeztessenek.

Ha kincstári épület gyulad ki, akkor a Szolg. Szab. I. r. 121. pont*) határozványai szerint kell eljárni.

*) Ha a laktanyában tűz támad, azonnal a tűzriadó jelt kell fuvatni (veretni) és — a mennyiben más magasabb előljáró jelen nem volna — a laktanya-ügyeleti tisztes vezetése alatt a tűz elfojtására minden rendelkezésre álló eszközt alkalmazásba kell hozni.

A hol tűzoltó-egyletek vannak, a laktanya-ügyeleti tisztes ezeket azonnal értesíteti és egyuttal gondoskodik, hogy a laktanya- és honvéd állomásparancsnok (állomásparancsnok) [a közös hadsereg számára előírt Szolg. Szab. I. r. szerint: a laktanya, tér és katonai állomásparancsnok, esetleg a katonai építészeti hatóság (ennek közege)] is értesítettessék.

Mihelyt a tűzoltóság a helyszínére érkezik, (hol ilyen nincs, a katonai építészeti hatóság egy közege) az oltó munkálatok vezetését teljesen ennek átengedni, és azt rendelkezéseinek végrehajtásában kitelhetőleg támogatni kell.

Laktanyákban elszállásolt csapatok valamely a közelben kiütött és tovaterjedő tüzvész idején teljesen fölszerelve fegyverbe lépnek; a csapatnak egy megfelelő része a kincstári vagyon biztosítására, és ha a laktanya veszélyeztetve látszanék, a tűzoltásnál való közreműködésre is kirendelendő.

A csapatok
magatartása

Egyenként elszállásolt csapatok, tűzilárma esetén szállásaikon azonnal akként készülnek fel, hogy a *sorakozó (kivonulás lóháton)* jelre teljes fölszereléssel kivonulhassanak. A tűz közelében elszállásolt emberek pedig parancs bevárása nélkül, fegyverrel és fölszereléssel az alosztályuk számára kijelölt alakulóhelyre siessenek.

A csapatok, melyeknek állományában lovak is vannak, mindenekelőtt (még saját holmijuk föláldozásával is) ezekről gondoskodjanak és a katonának kötelessége, hogy ne csak saját lovaikat, hanem távollevő bajtársaikét is biztonságba helyezzék.

A polgári hatóságok kérelmére a katonai (honvéd) állomásparancsnokság (az állomásparancsnok), sürgős esetekben minden csapatparancsnok is, fel van hatalmazva legénységet az oltásra oly esetekben is kirendelni, midőn kincstári vagyon nem látszik veszélyeztettnak.

Tűzoltó legénység kirendelése a polgári hatóságok kérelmére.

Ilyenkor az a szükséges tisztesek kíséretében kellőleg sorakozva és mint munkához öltözködve a tűz színhelyére vezetendő és ott a tűzoltás vezetésére hivatottak rendelkezései szerint alkalmazandó.

Ez alkalommal a tisztek és altisztek a nekik alárendelt emberek magatartását szabályozzák és ellenőrzik.

Magatartás a tűz
eloltása után.

Ha a tűz el van oltva, a rend fentartása végett — ha szükséges — őrséget kell a tűzvész színhelyén hagyni.

Különös határoz-
ványok.

Kivételes esetekben, a közigazgatási, rendőri, vagy községi hatóságok kérelmére ily kirendelések az állomás szolgálati körletén kívül is történhetnek, ha más segélyerők idejekorán rendelkezésekre nem állanak, szemelláthatólag nagy veszély fenyeget és az összes ebből származó költségeket a kérelmező hely viseli.

Kirendelések a
szolgálati kör-
leten kívül.

Ezen határozványok értelemszerűen oly esetekben is alkalmazandók, midőn az illetékes polgári hatóságok esetleg erdő, tőzeg, láp, szénraktár, kőolajforrás stb. égéseknél segélynyújtást kérnek.

II. FEJEZET.

Különös katonai határozványok.

16. §.

A karhatalom összeállítása.

A karhatalmat rendszerint a közös hadsereg (esetleg haditengerészet) adja. Összeállítás.

A honvédség karhatalmat csak azon esetben állít ki, ha helyben vagy közelben közös hadseregbeli csapatok épen nem, vagy csak elégtelen számban állnak rendelkezésre.

17. §.

A karhatalom ereje.

A kirendelendő karhatalmi csapatok erejének megállapítása kizárólag a karhatalmat kirendelő katonai hatóságok (ügyeleti közegek) dolga. Erő.

Ennél kötelességük a karhatalom erejét minden körülmény megfontolása mellett, továbbá a polgári hatóságnak (közegnek) erre vonatkozólag esetleg tett javaslataira való tekintettel, olykép meg-

határozni, hogy a feladat sikeres megoldása és a fegyverbecsület megóvása minden körülmények között biztosítva legyen.

18. §.

A parancsnok kiválasztása; parancsnoklás.

A parancsnok
kiválasztása;
parancsnoklás.

A karhatalom parancsnokának kiválasztására különös figyelem fordítandó. Kikülönítéseknel hasonlóképen tekintettel kell lenni a tisztek egyéniségére és szolgálati tapasztalataira, miért is karhatalmi csapatokhoz tapasztalt tisztek osztandók be.

Ha a karhatalom különféle közös hadseregbeli csapattestek osztagaiból alakul meg, vagy közös hadseregbeli és honvéd osztagokból állittatik össze, akkor — ha csak külön kinevezett parancsnok nem volna — az egész csoport feletti egységes parancsnoklás rendfokozat és rang szerint a legmagasabb parancsnokot illeti meg, tekintet nélkül arra, hogy az a közös hadsereghez vagy a honvédséghez tartozik-e.

A csapatok egységes alkalmazása és a jelentések megtétele ezen parancsnoknak a kötelessége.

Erősebb karhatalmaknál és ezeknek nagyobb területen való alkalmazásánál a parancsnokhoz megfelelő törzs (segédtisztek, orvosok, küldönczök stb.) osztandó be.

Szemponatok a
parancsnoklásra
nézve.

Szemponatok a parancsnoklásra nézve.

A katonai működés módja és a karhatalom tényleges alkalmazására irányuló katonai intézkedések kizárólag a katonai parancsnok belátásától függenek.

Kikülnöitések.

A karhatalomtól az alkalmazási hely környékére külnöitmények csak azon esetben küldhetők ki, ha aggály az iránt nem merül fel, vajjon ez által a karhatalom feladatának megoldására továbbra is képes marad-e. Kis erejű karhatalmak ezek szerint külnöitményeket csak egyébként kedvező körülmények között rendelhetnek ki, mely alkalommal mindig szem előtt tartandó, hogy a karhatalom megfelelő erős maradjon, hogy feladatának sikeres megoldása és a fegyverbecsület megóvása minden körülmény között biztosítva legyen.

Helyiségek biztosítása a rendelkezésre álló erővel összhangban álljon.

Gyenge járőrök és külnöitmények alkalmazása mindig aggályos, mivel ezek könnyen legyőzhetők, a mi pedig nagyon is alkalmas arra, hogy a zavargó tömeg vállalkozó kedvét fokozza.

A csapatoknak tapasztalatlan parancsnokok alatt való szétforgácsolása vagy épen az egysegés vezetést kizáró laza kordonok felállítása minden katonai elvvel ellenkezik; az rendszerint időszerűtlen, rendellenes vagy tervszerűtlen fegyverhasználathoz vezet. (A kordonoknak különösen választások alkalmával való felállítása tekintetében lásd 10. §. utolsó előtti bekezdését.)

Ha kikülnöitések elkerülhetetlenek, úgy ezen célra tetterős, tapasztalt, kötelmeiket teljesen

ismerő tisztek parancsnoksága alatt zárt kötelekek alkalmaztassanak.

A karhatalomparancsnokság saját elhatározásából vagy hivatalos megkeresés folytán csak akkor távozhatik karhatalmi célokból egy másik helyre, ha jelenléte az eredeti alkalmazási helyen már nem szükséges és az előljáró hely utasításai a késelemből keletkezhető veszély miatt már ki nem kérhetők.

19. §.

Megalakulás.

Megalakulás.

Karhatalom gyanánt alkalmazott minden gyalog és lovas század elvileg a teljes békelétszámmal vonuljon ki.

Kivételt képez:

a) a gyalogcsapatoknál:

az őszi szabadságolás idejétől az ujonczkiképzés befejeztéig,

b) a lovasságnál:

az őszi szabadságolás idejétől április 30-ig.

A megjelölt időszakokban — a honvédségnél pedig egyáltalában — a gyalog és lovas századok 8—10 tagú szakaszokból alakítandók meg és az osztagok az egyes állomásokon a katonai (honvéd) helyi hatóságok rendelkezéséhez képest az összes csapatok kiképzett legénységéből állítandók össze.

Honvéd lovasságtól karhatalom a legsürgösebb esetekben és csak azon feltétel alatt rendelhető ki, ha ujonczok és pótllovak beosztása nem szükséges.

Karhatalomhoz tiszteket kellő számban kell beosztani.

Karhatalmak lehetőleg orvosokkal, valamint a szükséges egészségügyi személyzettel is ellátandók.

Egész csapattestek kivonulásánál a zászló és a zene az állomáshelyen visszahagyandó.

20. §.

Felszerelés. Lőszerrel való ellátás.

Karhatalmak rendszerint menetöltözetben, tábori eszközökkel vonuljanak ki; az állandó helyőrségen belül alkalmazott karhatalmakuál, a karhatalmat kirendelő parancsnokok könnyítéseket is elrendelhetnek, mint pl. a hátbőröndök, tábori eszközök stb. visszahagyását.

Felszerelés.
Lőszerrel való
ellátás.

- a) Az állomás helyen belül alkalmazásba jutó karhatalom legalább a béketáska lőszerrel vonuljon ki.
- b) Minden fegyvernembeli csapatok, melyek karhatalmi célokból állandó állomásukat elhagyják, a teljes haditáska löszert, lovasított gyalogsági tisztek pedig lovaikat, magukkal vigyék.
- c) Ha a készletben levő czéllövő lőszer nem volna elegendő, a lőszernek a csapathoz való gyors elhozataláról gondoskodni kell.
- d) Az elviendő tárdobozok egyikéről közvetlenül az állandó elhelyezésből való elindulás előtt, a

fedél eltávolítandó, különös körülmények között a fegyverek is megtöltendők.

- e) Az elemi lőtéren használandó 3. mint. 8^{mm} czéllövő töltények elvitele meg nem engedhető.

A karhatalmak elindulásuk előtt e tekintetben is behatóan megvizsgálandók, nehogy az utóbb említett lőszer tévedésből mégis elvitessék.

- f) Hűvös időjárásnál vagy előreláthatólag kedvezőtlen beszállásolási viszonyoknál, helyőrségükön kívül alkalmazásba jutó karhatalmak fejenként egy kettős tábori takarót vigyenek magukkal, illetőleg szállíttassák ezt maguk után. Ezen takarók a legközelebbi katonai ágyraktárnál vagy élelmező (fiók) raktárnál vételezendők fel; csak ha ez a nagy távolság miatt lehetetlen volna, vihetők el a használatban lévő nyári vagy téli takarók.

21. §.

A karhatalom megnevezése.

Megnevezés.

A szerint, a mint a karhatalom kizárólag közös hadseregbeli vagy honvéd csapatokból áll, annak elnevezése a következő:

«Cs. és kir. katonai karhatalomparancsnokság N-ben», illetőleg «m. kir. honvéd karhatalomparancsnokság N-ben».

Ha a karhatalom közös hadseregbeli és honvéd csapatokból vegyesen van összeállítva, akkor elnevezése: «Karhatalomparancsnokság N-ben.»

22. §.

A karhatalom alárendeltsége.*a) Az állomás szolgálati körletén belül,*

Az állomás szolgálati körletén belül a közös hadseregtől kirendelt karhatalmak a katonai állomásparancsnokság útján, vegyes állomásokon az állomásparancsnok útján is, a katonai területi parancsnokságnak vannak alárendelve.

Alárendeltség
α) az állomás
szolgálati kör-
letén belül.

A közös hadsereg és a honvédség csapataiból vegyesen összeállított karhatalmak, tekintet nélkül arra, hogy parancsnokuk a közös hadsereghez vagy a honvédséghez tartozik-e, az állomás parancsnok útján a katonai területi parancsnokságnak vannak alárendelve.

Vegyes állomásokon az állomásparancsnok által kirendelt honvéd karhatalmak a honvéd állomásparancsnokság és az állomásparancsnok útján hasonlóképen a katonai területi parancsnokságnak vannak alárendelve.

Ellenben honvéd állomásokon a honvédségtől kirendelt karhatalmak a honvéd állomás- és a honvéd kerületi parancsnokság útján a honvédelmi miniszternek vannak alárendelve.

b) Az állomás szolgálati körletén kívül, azonban még a hadtest területi körletén belül.

A közös hadseregtől kirendelt karhatalmak minden tekintetben közvetlenül a katonai területi parancsnokságnak vannak alárendelve; a közös had-

b) Az állomás
szolgálati kör-
letén kívül, azon-
ban még a had-
test területi
körletén belül.

sereg és a honvédség csapataiból vegyesen összeállított karhatalmak, tekintet nélkül arra, hogy parancsnokuk a közös hadsereghez vagy a honvédséghez tartozik-e, ugyancsak közvetlenül a katonai területi parancsnokságnak vannak alárendelve.

Vegyes állomásokról az állomásparancsnok részéről a honvédségtől kirendelt karhatalmak a honvéd kerületi parancsnokság útján a honvédelmi miniszternek vannak alárendelve; ez azonban a karhatalom alkalmazásának eredményéről az állomásparancsnokhoz beküldendő jelentést nem érinti; utóbbinak kötelessége ugyanis a katonai területi parancsnokságnak a jelentéseket megtenni.

Honvéd állomásokról kirendelt honvéd karhatalmak a honvéd kerületi parancsnokság útján a honvédelmi miniszternek vannak alárendelve.

Ha a *b)* alatt megjelölt karhatalmak egy idegen állomás szolgálati körletébe jutnak, ez esetben azok a már felsorolt helyeknek az ottani katonai (honvéd) helyihatóság útján vannak alárendelve, feltéve, hogy a karhatalom parancsnoka ehez alattos (rangban fiatalabb) viszonyban áll.

c) A saját területi parancsnokság körletén kívül.

c) A saját területi parancsnokság körletén kívül.

Ezen karhatalmak, ha a közös hadseregtől vannak kirendelve, azon katonai területi parancsnokságnak, a honvédségtől valók pedig azon honvéd kerületi parancsnokságnak vannak alárendelve, a melynek körletében alkalmaztatásuk alatt tartózkodnak.

d) Nagyszabásu karhatalmi kirendeléseknél való alárendelés.

Ha nagyszabásu karhatalmi kirendeléseknél az egységes vezetés azt megkívánja, oly honvédségi karhatalmak, melyek a fentebbi határozványok szerint a katonai területi parancsnokságnak nincsenek alárendelve, ennek, a honvédelmi minister által — kihez a közös hadügyminister, illetőleg az érdekelt katonai területi parancsnokság ebbeli megkeresése intézendő — alárendelhetők.

Ezen alárendelésről a honvédelmi minister a honvéd csapatok érintett parancsnokát értesíti.

A katonai területi parancsnokságok ily honvéd karhatalmi csapatok alkalmazásáról a honvédelmi ministert esetenként tudósítsák.

23. §.

Jelentések a karhatalmak kirendeléséről.

Katonai karhatalomnak valamely csapat (lak-tanya) parancsnok, laktanya vagy helyőrségi ügyeleti tiszt vagy napos tábornok (törzstiszt) által történt kirendelését az illetők a katonai (honvéd) állomás-parancsnokságnak (utóbbi pedig az állomásparancsnoknak) haladéktalanul jelentsék be.

Jelentések
a karhatalmak
kirendeléséről.

A katonai állomásparancsnokság, illetőleg az állomásparancsnok, minden az állomás szolgálati körletén belül, vagy azon kívül történt karhatalmi

kirendelésről a katonai területi parancsnokságnak késedelem nélkül jelentést tegyen.

Ha a karhatalom egészen, vagy részben honvéd csapatokból alakított meg, a kirendelésről a honvéd állomásparancsnok, az állomásparancsnok részéről a katonai területi parancsnoksághoz teendő jelentés érintése nélkül, a honvéd kerületi parancsnokságnak és a honvédelmi miniszternek is jelentést tesz.

A közös hadügyminiszternek és Ő csász. és apost. kir. Felsége katonai irodájának a helyi hatóságok, illetőleg a katonai területi parancsnokságok által eszközölt karhatalmi kirendelésről csak akkor teendő jelentés, ha ennél különösen fontos körülmények voltak mérvadók.

Karhatalom kirendeléséről szóló minden jelentésben a karhatalom parancsnokának neve és rendfokozata is megemlítendő.

24. §.

Jelentések a karhatalmi szolgálat tartama alatt és annak befejezése után.

Jelentések a karhatalmi szolgálat tartama alatt és annak befejezése után.

A karhatalom parancsnoka főként a következőket jelentse :

- a) a rendeltetési helyre való megérkezést, azonnal a beérkezés után, oly esetekben, midőn a karhatalom állandó állomásának szolgálati körletén kívül alkalmaztatik;

- b) a karhatalom vagy részeinek más helyre való áthelyezését;
- c) lehetőleg nemsokára az alkalmazási helyre való megérkezés után az ott észlelt helyzetet és a saját intézkedéseit; e jelentéshez a közigazgatási hatóságok vagy közegeknek a karhatalom parancsnokához netalán intézett írásbeli értesítései (esetleg másolatban) csatolandók, illetőleg szóbeli felvilágosítások röviden idézendők;
- d) fegyveres erőszak alkalmazását vagy egyéb rendkívüli eseményeket;
- e) a bevonulást és a karhatalmi működés végeredményét.

Ha az alkalmazási helyen posta vagy távirda állomás nincs, akkor az *a)* alatti jelentésben az is megemlítendő, hogy írásbeli vagy távirati utasítások hová küldendők.

Hosszabb ideig tartó karhatalmi szolgálatnál helyzetjelentéseket — a szükséghez képest vázlatok csatolása mellett — naponta, vagy ha semmi különös esemény nem fordul elő, egyenlő nagyobb időközökben kell beküldeni.

A jelentések írásban, különös sürgősség esetén táviratilag, esetleg távbeszélő útján teendők meg; a tudósítás ezen utóbbi módjai különösen mindig az *a)*, *b)*, *d)* és *e)* alatti jelentésekre érvényesek.

Állomásuk szolgálati körletén belül alkalmazott karhatalmak parancsnokai a körülményekhez képest szóbelileg, küldönczök vagy távbeszélő stb. útján is jelentenek.

A jelentések lehetőleg rövidek legyenek; csak azt kell jelenteni, a mi fontos.

Arra nézve, hogy hova kell jelentést beküldeni, a 22. §-ban foglalt, az alárendelésre vonatkozó irányelvek nyujtanak támpontot.

A kerületi parancsnokság útján a honvédelmi miniszternek alárendelt honvéd karhatalmak távirati jelentéseiket ezen két hely mindegyikének küldik be.

Állandó állomásuk szolgálati körletében alkalmazott karhatalmak minden jelentésüket előljáró helyihatóságukhoz küldik; melynek kötelessége a további jelentéseket megtenni. Hasonló határozvány érvényes oly karhatalmak számára is, melyek egy idegen állomás szolgálati körletébe jutnak, ha a karhatalom parancsnoka alattosabb (rangban fiatalabb 22. §. b., utolsó bekezdés).

A saját területi körleten kívül alkalmazott karhatalmak jelentéseiket úgy az idegen, mint a saját területi parancsnoksághoz is felterjesztik.

A közös hadügyminiszternek és Ő csász. és apost. kir. Felsőge katonai irodájának jelentések csak akkor terjesztendők fel, még pedig közvetlenül, midőn felkelésről, lázongásról vagy nagyobb katonai kihágásokról, katonai (tengerész) személyeket ért nagyobb szerencsétlenségekről, fegyveres erőszak alkalmazásáról stb. van szó.

25. §.

Irányítás.

Irányítás

Azon parancsokságok (hatóságok), melyek karhatalmat külállomásra rendelnek ki, az ezen kirendelést tartalmazó parancsban a karhatalom irányítására nézve is intézkedjenek.

Ez rendszerint vasuton (gőzhajóval) történik.

A karhatalom parancsnoka a berakodás (behajózás) tekintetében a helyi vasuti (hajózási) hatósággal lépjen érintkezésbe.

Ha a karhatalmat a katonai (honvéd) állomásparancsnokságtól, vagy az állomásparancsnoktól közvetlenül kéri, akkor ez a szállító eszközök rendelkezésre bocsátását haladéktalanul a helyi vasuti (hajózási) hivatalnál igényelje, esetleg a szállítmányt irányítás végett az illetékes hatóságnak jelentse be.

Alapelv az, hogy a karhatalom hasonló módon vonul be, mint a hogy karhatalmi szolgálatra elindult. (Gyalog menet, vasut vagy hajó.)

A szállító eszközök idejekorán való készenlétbe helyezéséről gondoskodni kell.

26. §.

Magatartás fölkelés vagy lázongás előtt és alatt.

(A szolg. szabályzat I. részéből, 71 §.)

Valamely fölkelés vagy lázongás megakadályozására vagy elfojtására, a közigazgatási hatóságok kérelmére és ezekkel egyetértőleg oly katonai intéz-

Magatartás felkelés vagy lázongásnál.

a) Elvi határozványok.

kedések teendők, melyek a törvényes hatóságoknak rendelkezéseik kivételére erkölcsi és anyagi erőt, biztos támaszt és elegendő hatalmat nyújtanak.

b) A katonai (honvéd) állomásparancsnokok (állomásparancsnokok) és a magasabb parancsnokok saját belátásuk szerint idejekorán oly rendszabályokat alkalmazzanak, melyek a törvényes rendnek és a kormány tekintélyének fegyveres erőszak általi helyreállítása végett minden pillanatban határozott fellépést lehetőségessé tegyenek; ugyanez érvényes azon esetekre is, midőn a kormányhatóságok működéseikben bármily okból akadályozva vannak.

Ez okból nem szabad, hogy valamely netán készülöben levő fölkelés vagy lázongásnak előjelei a katonai (honvéd) állomásparancsnok (állomásparancsnok) figyelmét kikerüljék. Azok többnyire a lakosságnak, különösen a pártvezéreknek magatartásából, a sajtó heves izgatásából és a kedélyek szokatlan izgatottságáról tanuskodó egyéb tünetekből ismerhetők fel.

c) Mit kell szem előtt tartani, ha lázadás várható. Ha ilyenmü törvényellenes, félreismerhetetlen összefüggésben nyilvánuló jelekből, vagy a kormány hatóságainak alapos közleményeiből kivehetőleg valamely zendülő mozgalom kitörésétől lehet tartani, vagy ha a lakosság egyáltalában ellenséges érzelmü, akkor a fenförgő körülményekhez képest a következők tartandók szem előtt:

A csapatokat nem kell tulságosan kiterjedt elhelyezésben hagyni, hanem minden állomáson lehe-

tőleg összpontosítva elszállásolni; a tisztek lakásait csapatuk közvetlen közelében kell kijelölni.

Erőditvények vagy védelemre alkalmas más katonailag fontos pontok védelmi állapotba helyezendők és határozott utasításokkal ellátott alkalmas parancsnokokra bízandók, kiket fontosabb ok nélkül nem kell felváltani.

Ily pontokhoz vezető bejáratok elzárandók és rajtaütésektől megóvandók.

A riadó-intézkedéseket a viszonyoknak megfelelőleg kell szabályozni, mi mellett első sorban a főközlekedések és a katonailag fontos pontok és tárgyak biztonságáról, a kevésbé fontosakról pedig csak oly mérvben kell gondoskodni, a mennyiben ez a rendelkezésre álló harczerők szétforgácsolása nélkül lehetséges.

A helyőrség tulnyomó legnagyobb része oly állapotban tartandó, hogy szabad rendelkezés szerint mindig gyorsan összpontosítható legyen; a körülmények szerint élelmező készletek és szállító eszközök készen tartásáról is kell gondoskodni.

A helyőrségi őrszolgálat nem csak a nélkülözhetlen szükségletre szorítkozzék, hanem lehetőleg akként szervezendő, hogy minden csapat a szálláskörletéhez legközelebb eső őrségeket maga állítsa ki.

A csapatoknak egyrésze a szolg. szab. I. r. 65. §. határozványai szerint készenlétben tartandó, szükség esetére az egész helyőrség együttartása rendelő el.

Az éles lőszernek a raktárakból való elhozatalára, továbbá a bevásárló és átvételező különítményeknél szükséges elővigyázatra vonatkozólag a szolg. szab. I. r. 487. pontjában*) előirt eljárás irányadó.

Kivonuló csapatok teljes fölszereléssel és éles lőszerrel — ütegek és vonatok elég erős fedezettel — legyenek ellátva.

A legénységnek a kijárást csak nagyobb csoportokban szabad megengedni.

A csapatnak érintkezése a lakossággal ellenőrizendő és minden gyanus közeledést legnyomatékosabban meg kell akadályozni.

Polgári egyéneknek a laktanyába vagy valamely erődített helybe csak akkor szabad belépni, ha magukat a katonai (honvéd) állomásparancsnokság (állomásparancsnok) írásbeli engedélyével képesek igazolni.

A magasabb parancsnok ellen elkövethető merényletek és elszigetelt örök ellen intézhető rajtaütések ellen megfelelő óvintézkedéseket kell tenni.

*) A szolg. szab. I. r. 487. pontjából:

Az éles lőszernek a raktárakból való elhozatalára a szükséges előintézkedéseket idejekorán meg kell tenni.

Az együttartás pillanatától kezdve senkinek sem szabad szállásáról egyedül vagy fegyver nélkül távozni. A tisztek csapatjaikhoz mennek.

Járőrök, őrség-felváltások és egyéb kivonuló csapatok teljes fölszereléssel és éles lőszerrel legyenek ellátva.

Bevásárló és átvételező különítmények szükség esetén fegyveres fődözzel kísérendők.

Minden kiküldött járőr elegendő erős legyen és ha csak lehet, tiszt által vezettessék.

Egy egész vidék lakosságának ellenséges magartásánál azonfelül arra nézve is idejekorán meg kell tenni a szükséges rendelkezéseket, hogy a csapatok megfelelő összműködése biztosíttassék.

Ha a fegyveres hatalomnak alkalmazása valamely lázadó mozgalom elfojtására szükségessé válik, akkor az illető parancsnok intézkedéseit egészen önállóan tegye meg, tisztán katonai szempontból és minden más befolyás mellözésével, mely őt a rendelkezéseiért rábáruló felelősség alól különben is sohasem menthetné fel.

Minden parancsnok óvakodjék félrendszabályoktól, fontolja meg a helyzetet nyugalommal, határozza el magát bizonyos eljárásra és hajtsa végre ezen határozatát erélylyel és kitartással.

Vagy lépjen föl azon pontokon, hol a lázadók legyőzése előreláthatólag a forradalmi mozgalom lecsillapítását leggyorsabban eredményezheti, oly erővel, hogy a siker kétségen felül álljon, vagy, ha ily határozott eljárásra elegendő harczerők rendelkezésre nem állanak, szoritkozzék a legfontosabb pontok eszélyes és szívós védelmére addig, míg elégséges erősítés érkezik.

d) Lázadó mozgalom elfojtása.

III. FEJEZET.

Közigazgatási határozványok.

27. §.

Illetékek és élelmezés.

Katonai karhatalmaknak a következő *különös illetek*re van igényük.

1. Közrend és biztonság fentartására kirendelt, a helyőrségi állomáshelyet elhagyó karhatalmak.

1. A közrend és biztonság fentartására kirendelt karhatalmaknak, ha ez alkalomból a helyőrségi állomáshelyet el kell hagyniok, még pedig az elmennetel napjától a helyőrségi állomáshelyre való visszaérkezés napjáig bezárólag :

a) havidijasoknak a rendfokozatszerű napidij felének megfelelő kiméretű karhatalmi pótdij és pedig :

a	IV. rangosztály után naponta	12 K 50 f
az	V. „ „ „	10 „ 50 „
a	VI. „ „ „	8 „ — „
a	VII. „ „ „	6 „ 50 „
a	VIII. „ „ „	5 „ — „
a	IX. „ „ „	4 „ — „
a	X. „ „ „	3 „ 50 „
a	XI. „ „ „	3 „ — „
a	XII. „ „ „	2 „ — „

hadapród tiszthelyetteseknek naponta 2 K pót-dij; rangosztályba nem soroló havidijasoknak naponta 60 f pót-dij; a legénységnek naponta 10 f pót-dij;

b) a legénységnek hadapród-tiszthelyettestől lefele az átvonuló ételmezés; *) †)

c) a havidijasoknak, a legénységnek, a tulajdon és kincstári szolgálati lovaknak az átvonuló beszállásolás; *)

d) ha a kenyérilleték természetben ki nem szolgáltatható, 840 grammos adagonként 30 f kenyér-váltság;

e) a legénység és lovak után a G—10. I. rész 92. §. 2. p. szerint gazdasági általánypótlék.

Kenyér és lőtáp két napra elviendő; a község, az általa netalán kiszolgáltattott lőtápert a helyi árnak megfelelő teljes megtérítést igényelheti: különben pedig a szükséges lőtáp, a hatóságilag igazolt helyi árak mellett a helyszínen szerzendő be.

Pénzadományt, valamint a havidijasok és a legénység megvendéglését nem szabad elfogadni.

2. Árvizeknél segélynyújtásra kirendelt karhatalmaknak:

2. Árvizeknél
segélynyújtásra
kirendelt kar-
hatalmak.

*) Az átvonuló ételmezésért és szállásért járó térítés az átvételre jogosított közegnek fizetendő ki, — az átvétel megtagadása esetén pedig a közigazgatási hatóságnál letétbe helyezendő.

†) Ha az ebédet a csapat maga készíti, akkor a köz-élelőpénz az átvonuló ételmezésért megállapított térítés mérvében számítható fel.

- a) havidijasoknak a IX. rangosztálytól felfelé napi 8, a rangosztályba sorolt többi havidijasnak napi 6 K munkapótdíj és pedig azon napokra is, melyeken a munka szünetel; hadapród-tiszthelyetteseknek az alantos-tiszt számára megállapított pótdíj fele; a legénységnek a G—10. l. rész. 35. §. határozványai szerinti munkapótdíj;
- b) a legénységnek hadapród-tiszthelyettestől lefelé a hadtápétkezés, a teljes hadi élelemadagra meghatározott kiszabathban, azon eltéréssel, hogy a kenyér 840 gr., a marhabús pedig 300 gr. súlyban illetékes, míg a dohány ingyen egyáltalában nem szolgáltatik ki.

A hadtápétkezés helyett az esetenként meghatározott váltság is kiszolgáltatható;

- c) a havidijasoknak, a legénységnek, a tulajdon és kinestári szolgálati lovaknak az átvonuló beszállásolás;
- d) menet alatt a menetilletékek;
- e) a legénység után a G—10. l. rész 93. §. 1. és 2. p. szerint a ruhakoptatási átalány.

Kenyér és zab a segélynyújtásra kirendelt karhatalom által lehetőleg 3 napra elviendő.

További időre szükséges kenyér, lőtáp és szalma az élelmező raktárból vagy a bérlőtől vételezendő fel, vagy ha ez nem lehetséges, a helyhatóságilag igazolt árak mellett kézibevásárlás útján szerzendőbe.

Ha a kenyér megszerzése a fenti mód szerint

nem történik, akkor helyette 840 grammos adagonként 30 f kenyérváltásig fizethető ki.

3. Helyőrségi állomáson tűzvédszél oltásra alkalmazott legénységnek a G—10. I. rész. 43. §. határozványai szerint tűzoltójutalomdíj.

3. Tűzoltó-
jutalomdíj.

4. Minden egyéb esetben, midőn elemi csapásoknál havidíjasok és legénység segélynyújtásra alkalmaztatik, az illetékek időnkint külön fognak megállapíttatni.

4. Egyéb esetek.

28. §.

Elszámolás.

A katonai karhatalom igénybevétele alkalmából keletkezett többkiadás azon számadótestnél számolandó el, a mely által a karhatalom kirendelendő (felszerelendő) volt.

Elszámolás.

E többkiadás felszámításának megokolásául, valamint, hogy az illető tárcza terhére rovandó költség visszatérítése eszközölhető legyen, a számadó (a karhatalomparancsnok stb.) által a vonatkozó felszólítás (rendelet, távirat stb.) és a karhatalmat igénylő polgári hatóság által kellően megerősített szabályszerű alkalmaztatási kimutatás (G—20. 20. és 20-a) számu minta) a vonatkozó számadáshoz csatolandó.

A karhatalmat igénybevevő polgári hatóságok felszólításukban (alkalmaztatási kimutatásban) a térítésre köteles tárczát (alapöt) megjelölni fogják.

Visszatérítés.

Visszatérítés.

A karhatalmak kirendelése alkalmából felmerült kiadások visszatérítése iránti eljárás, az 1905. évi Rendeleti közlöny (Szabályrendeletek) 31. számában foglalt 10.767/eln. számú körrendelet, továbbá a G—17. jelzetű utasítás 10., 11. és 85. §-a, valamint a G—19. jelzetű utasítás 29., 29-a) és 29-b) számú minta melléklete szerint indítandó meg.

A visszatérítési jegyzékbe csakis oly összegeket szabad felvenni, amelyeknek megtérítésére az érvényben levő megállapodások szerint a honvédelmi tárczának igénye van: egyéb költséget csakis akkor szabad visszatérítés végett bejelenteni, ha eziránt külön megállapodás létezik, vagy pedig ha egyes esetekre nézve az illető ministerek kivételes megtérítésekre előzetes ígéretet adtak, mely körülmény a vonatkozó rendeletben, parancsban stb. esetenként határozottan felemlítettetni fog.

Az 1. §-hoz. Karhatalom igénybevételére jogosult hatóságok (közegek).

Az A) esetben a karhatalom elvileg az illető katonai területi parancsnokságnál kérelmezendő, még pedig:

elvileg a belügyminister, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmát országos kormány által.

A belügyministerhez, illetve horvát-szlavon-dalmát országos kormányhoz közvetlenül fordulhatnak:

I. Magyarországon:

- a) a ministerek;
- b) a kir. főügyészek és kir. ügyészek és helyetteseik;
- c) a kir. törvényszékek elnökei vagy ezek helyettesei;
- d) a kir. járásbírók vezetői;
- e) a fiumei és magyar-horvát tengerparti kormányzó;
- f) a főispánok;
- g) az alispánok vagy ezek helyettesei;
- h) a csendőrparancsnokságok;

- i) a budapesti államrendőrség főkapitánya vagy ennek helyettese;
- j) a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármesterei, valamint azok helyettesei;
- k) a kir. posta- és távirdaigazgatók vagy ezek helyettesei;
- l) a kir. pénzügyigazgatók vagy ezek helyettesei;
- m) a kir. dohánygyárak igazgatói vagy ezek helyettesei;
- n) a közvasutak igazgatóságai és üzletvezetőségei.

II. Horvát-Szlavonországban:

- a) az alispánok vagy ezek helyettesei;
- b) Zágráb, Eszék, Varasd, Zimony törvényhatósági joggal bíró szab. kir. városok polgármesterei, esetleg azok helyettesei közvetlenül, a többi városok polgármesterei, esetleg ezek helyettesei pedig, az illető alispán vagy ennek helyettese útján;
- c) azon közegek, kik a Horvát-Szlavonországok városi községeinek szervezetéről szóló 1895. évi június hó 21-én kelt törvény 124. §. alapján a horvát-szlavon-dalmát országos kormány részéről, esetleg a rendőrség igazgatásával megbíznak;
- d) a választási elnök a képviselőválasztások alkalmával;
- e) a m. kir. horv.-szlav. csendőrparancsnokság;
- f) a kir. táblák elnökei vagy ezek helyettesei;

- g) a kir. főállamügyészség vezetője és az államügyészségek vezetői;
- h) a kir. járásbiróságok vezetői;
- i) a kir. pénzügyigazgatók vagy ezek helyettesei;
- j) a zágrábi kir. posta- és távirdaigazgató vagy ennek helyettese;
- k) a kir. dohánygyárak igazgatói és ezek helyettesei;
- l) az államvasutak zágrábi üzletvezetősége.

B) esetben a karhatalom a helyben lévő vagy a legközelebbi helyőrség parancsnokától közvetlenül igényelhető, még pedig:

I. Magyarországon:

- a) a ministerek;
- b) a kir. főügyészek és a kir. ügyészek és helyetteseik;
- c) a törvényszékek elnökei vagy ezek helyettesei;
- d) a kir. járásbiróságok vezetői;
- e) a kir. törvényszékek vizsgálóbírái, vagy ezeknek hivatalosan működő helyettesei, továbbá a kir. járásbiróságoknak nyomozást vagy vizsgálatot teljesítő bírái;
- f) az országos fegyintézetek, kerületi börtön, a kir. közvetítő intézetek és gyűjtőfogház igazgatói vagy ezek helyettesei;
- g) a fiumei és magyar-horvát tengerparti kormányzó;
- h) a főispánok;
- i) az alispánok vagy ezek helyettesei;

- k) a főszolgabírák vagy ezeket helyettesítő szolgabírák ;
- l) a községi bírák vagy helyetteseik a községi jegyzőkkel, illetőleg körjegyzőkkel együttesen ;
- m) a csendőrparancsnokságok, valamint szükség esetén minden szolgálatban levő csendőrtiszt és csendőr is ;
- n) a budapesti államrendőrség főkapitánya vagy ennek helyettese ;
- o) a rendőrkapitányok ;
- p) a törvényhatósági joggal felruházott, valamint a rendezett tanácsú városok polgármesterei vagy azok helyettesei ;
- q) az 1888. évi VII. törvényczik alapján kiküldött kormánybiztosok és az 1885. évi XXIII. törvényczikk 153. §-a alapján kirendelt árvédelmi ministeri biztosok ;
- r) a kir. posta- és távirdaigazgatók vagy ezek helyettesei ;
- s) a kir. pénzügyigazgatók vagy ezek helyettesei, továbbá a kir. pénzügyőrségi központi főfelügyelő és a pénzügyőri felügyelők ;
- t) a kir. pénzügyőri főbiztosok és biztosok ;
- u) a kir. pénzügyőri szemlészek, ez utóbbiak azonban csak szolgálatuk teljesítése közben ;
- v) az országos közintézetek, műtárlatok és múzeumok igazgatói vagy ezek helyettesei ;
- x) a kir. dohánygyárak igazgatói vagy ezek helyettesei ;

- y) a révkapitányságok és révkirendeltségek;
- z) a közvasutak igazgatóságai, üzletvezetőségei és forgalmi főnökei (l. 14. §).

II. Horvát-Szlavonországban:

- a) a kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormány;
- b) az alispánok és ezek helyettesei;
- c) Zágráb, Eszék, Varasd, Zimony törvényhatósági joggal bíró szab. kir. városok polgármesterei, esetleg helyetteseik közvetlenül, továbbá a többi városok polgármesterei, esetleg helyetteseik az illető alispán vagy ennek helyettese útján;
- d) azon közegek, kik a Horvát-Szlavonországok városi községeinek szervezetéről szóló 1905. évi június hó 21-én kelt törvény 124. §. alapján a horvát-szlavon-dalmát országos kormány részéről esetleg a rendőrség igazgatásával megbíztatnak;
- e) a járási hatóságok vezetői;
- f) a m. kir. horv.-szlav. csendőrparancsnokságok, valamint szükség esetén minden szolgálatban levő csendőrtiszt és csendőr is;
- g) a vesztegzári bizottság elnöke;
- h) a kir. táblák elnökei vagy ezek helyettesei;
- i) a kir. főállamügyészség vezetője és az államügyészségek vezetői;
- k) a kir. járásbiróságok vezetői;

- l) a kir. pénzügyigazgatók vagy ezek helyettesei, a pénzügyőrségi központi főfelügyelő és pénzügyőri felügyelők ;
- m) a kir. pénzügyőri főbiztosok és biztosok, valamint a kir. pénzügyőri szemlélszek, ez utóbbiak azonban csak szolgálatuk teljesítése közben ;
- n) a fegyházak igazgatói vagy ezek helyettesei ;
- o) a zágrábi kir. posta- és távirdaigazgató vagy ennek helyettese ;
- p) az országos közintézetek, műtárlatok és múzeumok igazgatói, vagy ezek helyettesei ;
- q) a kir. dohánygyárak igazgatói vagy ezek helyettesei ;
- r) révkapitányságok és révkirendeltségek ;
- s) a közvasutak üzletvezetőségei és forgalmi főnökei.

